

VII. A CSEH—SZLOVÁK NEMZETI SZELLEM ÉS FRANCIAORSZÁG

Három szörnyű ellensége van tehát a cseheknek, akik folyamatosan szent küldetésük útjába álltak, amelyet szívesen fogadtak el és követtek a csehek.

Ennek ellenére, az akaratunk és az energiánk birtokában, az emberiségnek a civilizáció fejlődését hoztuk, és felbecsülhetetlen értékű művet teremtettünk. A középkorban nagyon fejlett irodalmunk volt, és országunk olyan embereknek adott hazát mint Husz, Chelcicky és Comenius. Példát adtunk a világnak egy olyan nép életéről, amely mindenek fölé helyezi az intellektuális és erkölcsi gazdagságot, az öntudat szabadságát és az igazság legmagasabb eszméjét; mi voltunk a kezdeményezői a modern individualista gondolatoknak; mi értük el az önfeláldozásunknak, lelkesedésünknek, egy bátorsággal teli kis csoportnak köszönhetően, hogy regeneráltuk országunkat, mi támasztottuk fel csodával határos módon abból a hosszú és fájdalmas mártíromságból, amely eddig a történelemben példanélküli volt.

„Nemzeti ébresztőink” régi nemzeti és morális ideáljainkat élesztették fel, és terjesztették el maguk körül. Dobrovsky,⁶⁹ Kollár,⁷⁰ Safarik,⁷¹ Palacky feledhetetlen szolgálatot tettek a szláv világnak. Dobrovsky és Safarik a nyelvészet és a szláv régészet megalapozói. Kollár a szláv intellektuális szolidaritás első apostola. Palacky Európa egyik legfigyelemreméltóbb történésze, művének fontossága felülmúlja egy kis szláv nemzet történetének szűk kereteit.

Sikerült szilárdan felépítenünk cseh hazánkat: kemény, megfeszített munkával, amelyet állandóan akadályozott a dinasztia és a németek, sikerült területeinkből Ausztria—Magyarország legvirágzóbb részét úgy kialakítanunk, hogy valójában mi tápláljuk a többi tartományt. Nagyszerű íróink, irodalmáraink voltak, tudósainkra méltán lehetünk büszkék és összehasonlíthatjuk őket más nemzetek tudósaival. Tökéletes iskolaszervezetet, alap- és középfokú oktatási szervezetet alakítottunk ki, és megalkottunk

⁶⁹ Dobrovsky (1753—1829) A cseh és a szláv nyelvek kutatója.

⁷⁰ Kollár (1793—1852) pap, költő, a szlávok összetartozásának hirdetője.

⁷¹ Safarik (1795—1861) költő, nyelvész, a szláv nyelvek kutatója

egy virágzó egyetemet. Sikerült megkapnunk Csehországban azt, amit semelyik más nemzetnek sem sikerült még eddig: felszámoltuk az analfabétizmust. Olyan íróink vannak mint Macha, Němcová, Neruda, Vrchlicky, Machar, Sova, Brezina, akiknek értéke egyenlő a legnevesebb külföldi kortárs írókéval, és akik sajnos ismeretlenek maradnak országunkon kívül, mert egy kis szláv nemzethez tartoznak, és a szláv nemzetek korszaka nem jött még el.

Van nemzeti művészetünk, festészetünk, szobrászatunk, zenénk és szlovák népművészetünk. Ezek versenyezhetnek a legfejlettebb nemzetek művészetével és nagyon sok ponton közelednek a francia művészethez. Végül — s ez jogos büszkeségünk —, sikerült mindezt a saját erőnkől elérnünk. Mert a gyűlölt és megvetett osztrák kormány csak kizsákmányolt minket, elnyomott, szolgaságba taszított és el akarta folytatni fejlődésünket. Miután Bécs számára kifizettük a nagy adókat, csak azután takarékoskodhattunk saját magunk számára, a legnagyobb áldozatok árán, így sikerült kisebb összegeket megtakarítani az oktatásra és megsegíteni művészeinket, vállalkozóinkat, íróinkat. És ezen szörnyű harcok ellenére, amit a brutális és semmire tekintettel nem lévő ellenségeinkkel folytattunk, hűek maradtunk idealista hagyományainkhoz. Nincs olyan filozófusunk mint Nietzsche, olyan történészünk mint Mommsen és Treitschke, olyan politikusunk mint Bismarck; de az idealista—humanitárius hagyomány, amit Husz, Chelcicky a Cseh Testvérek, Dobrovsky, Kollár, Palacky képviselnek, minden íróknál, akit említettünk megtalálható, Macha-nál, Vrchlicky-nél. Cech-nél, Machar-nál, Brezinánál; a publicistáknál, mint Havlicek,⁷² az államférfiaknál mint Rieger,⁷³ a filozófusoknál, és politikusoknál, mint Masaryk. A németektől átvettük volna az erőszak alkalmazását és sikerült volna leráznunk a brutális erő igáját, hogyha a keleti szlávok millióit segítségül hívjuk.

De mindig is visszautasítottuk, hogy erre az útra lépjünk. Idealista és humanitárius természetünk — mely tükröződik egész történelmünkben, és valamennyi nagy emberünk tevékenységében — miatt közeledünk leginkább szláv testvéreinkhez az oroszokhoz. Ha mi mélyen csehek maradunk, ugyanolyan mélyen szlávok is maradunk.

⁷² Havlicek (1821—1861) cseh költő, újságíró, politikus.

⁷³ Rieger (1818—1905) újságíró, közgazdász, politikus

Rendkívül boldog vagyok, hogy a cseh nemzeti karaktert egészen pontos példák alapján tükrözhetem, amelyeket a cseh nemzetnek a francia nemzethez fűződő viszonyában is megfigyelhetünk. Már említettem a világi harcokat és Husz János, Chelcicky erőfeszítéseit, a Morva testvérékét, Comeniusét, az öntudat szabadságáért, a gondolati szabadságért és kapcsolatukat a francia individualista filozófiai mozgalommal, amely végül a francia forradalomban tetőződik és a mai Franciaországot is, kialakította. A cseh nemzet meg van kínozva, meg van verve, a germánok és a Habsburgok üldöztetései szinte majdnem megsemmisítették, és a francia forradalomban találta meg, azokat az elemeket, amelyek feltámasztották egy új élet számára, a biztos halálból mentették meg, amit a germán áradat okozott volna. Ez a nemzeti feléledés a XVIII—XIX. században az írók, publicisták műve volt, őket pedig a francia filozófiai doktrínák táplálták. A cseh lélek amely rendkívül mélyen idealista és humanitárius a francia lélekben, amely a legnemesebb ideálok szerelmese, testvérét és támogatóját találta meg ahhoz a harchoz, amelyet az emberiség jobb jövőjéért vív.

Tudjuk, hogy Palacky 1848-ban, amikor a harcot megkezdte a németek, az osztrákok és a magyarok ellen, a francia forradalom nagy jelszavát idézte fel: Szabadság, Egyenlőség, Testvériség, ebbe helyezte minden reményét és ezt véve alapul, minden gyakorlati erőfeszítéséhez, amelyet országa felszabadításáért kívánt megtenni.

Később, 1869-ben Rieger Franciaországhoz címzett egy manifestumot, amelyben ezeket a kapcsolási pontokat megemlítette a két nép szíve között, és bizonyította azt, hogy a francia politika érdeke, hogy segítse a cseheket a németek elleni harcban.

Ismerjük ma már az egész cseh nemzet 1870-es tiltakozását.⁷⁴ A porosz agresszorok ellen felkelt nemzet nagyon nagy fájdalommal követte a katonai eseményeket, és nagyon nagy vehemenciával tiltakozott a prágai országgyűlésbe küldött képviselőin keresztül Elzász—Lotharingia annexiója ellen. Nem tudnánk jobban kifejezni ezeket a nemes érzéseket, melyek a cseheket és a franciákat összekötötték, csak a következő emlékezetes deklarációból egy idézetet kivéve:

⁷⁴ Itt Beneš az 1870—71-es porosz—francia háborúról beszél, amikor a cseh képviselők egy memorandumot szerkesztettek, amelyben tiltakoztak az ellen, hogy Németország elcsatolja Franciaországtól Elzász—Lotharingiát.

«A cseh nemzet nem tudja nem kifejezni leglángolóbb szimpátiáját a nemes és dicsőséges Franciaország iránt, aki védi függetlenségét és nemzeti földjét, aki annyira közel jutott a civilizációhoz, akinek halálával tartozunk a legnagyobb fejlődésért, amit a humanitás és a szabadság elveinek valóra váltása érdekében véghez vitt.

«A cseh nemzet meg van győződve, hogy egy ilyen megaláztatás — mint elvenni egy darabot a területéből, egy jelentős és hősi nemzet tulajdonából, amely ráadásul jogos büszkeséggel telt — kimeríthetetlen forrása lenne újabb háborúknak és következésképpen újabb sebesüléseknek az emberiség és a civilizáció kárára.

«A cseh nép kis nép, de lelke és bátorsága nem csekély. Pirulna, ha csendjével azt hitetné el, hogy támogatja ezt az igazságtalanságot, vagy hogy nem mer ellene szót emelni, mert meg van ehhez a hatalma.

«Nem akarja hagyni, hogy a történelemben a cseh név alantassá váljon. A cseh nép hű szándékozik maradni ősei szelleméhez akik az elsők között voltak abban Európában, ahol zászlójukra a gondolati szabadság jelszavát írták, a túlerőben lévő ellenséggel szemben erejük fogytaig harcoltak céljaikért.

Ez volt mindig is a cseh szellem és hagyomány valódi magatartása. Mindig is ilyen volt, a jövőben is mindig ilyen marad.